

Byla C-323/23**Prašymas priimti prejudicinį sprendimą****Gavimo data:**

2023 m. gegužės 25 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Oberster Gerichtshof (Austrija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2023 m. gegužės 16 d.

Kasatorius:

DS

Kita kasacinio proceso šalis:

Pensionsversicherungsanstalt

Nr. 10 Obs 139/22x

AUSTRIJOS RESPUBLIKA

OBERSTER GERICHTSHOF (Aukščiausiasis Teismas)

Oberster Gerichtshof, kuris yra darbo ir socialinių bylų kasacinis teismas <...>, socialinėje byloje, kurioje kasatorius yra D* S* <...>, atsakovė – *Pensionsversicherungsanstalt* (Pensijų draudimo įstaiga), 1021 Viena, <...> dėl kompensacinio priedo, nagrinėdamas kasatoriaus kasacinį skundą dėl 2022 m. rugsėjo 15 d. *Oberlandesgericht Wien* (Vienos aukštesnysis apygardos teismas), kuris yra darbo ir socialinių bylų apeliacinis teismas, sprendimo Nr. GZ 10 Rs 22/22m-62, kuriuo buvo patvirtintas 2022 m. vasario 1 d. *Arbeits- und Sozialgericht Wien* (Vienos darbo ir socialinių bylų teismas) sprendimas Nr. GZ 25 Cgs 60/20a-56, uždarame posėdyje priėmė šią

n u t a r t ĳ

A. Europos Sąjungos Teisingumo Teismui pateikiamas šis prejudicinis klausimas:

Ar 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičiančios Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinančios Direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (toliau – Sąjungos piliečių direktyva), 7 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad ekonominės veiklos nevykdantis Sąjungos pilietis neturi teisės į socialinę paramą, kaip ji suprantama pagal Sąjungos piliečių direktyvą, kai jis priimančiojoje valstybėje narėje gyvena ilgiau kaip tris mėnesius, bet trumpiau kaip penkerius metus ir jo teisė gyventi šalyje kyla tik iš jo, kaip priimančiojoje valstybėje pagal darbo sutartį dirbančios Sąjungos pilietės (darbuotojos migrantės) sutuoktinio (Sąjungos piliečių direktyvos 2 straipsnio 2 punkto a papunktis), statuso (Sąjungos piliečių direktyvos 7 straipsnio 1 dalies d punktas), bet jis pats pirminės teisės gyventi šalyje pagal Sąjungos piliečių direktyvos 7 straipsnio 1 dalies a, b arba c punktą neturi?

<...> [Proceso teisės klausimai]

M o t y v a i

I. Proceso dalykas ir faktinės aplinkybės

- 1 DS yra Rumunijos pilietis. Jis yra susituokęs su Rumunijos piliete ir turi nepilnametį sūnų. DS kartu su sutuoktine 2017 m. vasarą atvyko į Austriją ir čia nuolat gyvena nuo 2017 m. rugpjūčio 8 d. Kaip persikėlimo priežastį DS nurodė sveikatos problemas – tikėjosi Austrijoje gauti geresnes sveikatos priežiūros paslaugas. Daugiau kaip dešimt metų jis gauna Rumunijos pensiją (perskaičiavus – apie 50 EUR kas mėnesį (neto)). Pastaruoju metu DS ieškojosi darbo. Austrijoje jis gauna būtiniesiems poreikiams užtikrinti skirtą pašalpą.
- 2 DS sutuoktinė nuo 2017 m. liepos 3 d. iki 2020 m. balandžio 2 d. Austrijoje dirbo pagal darbo sutartį, uždirbdavo 1 200–1 500 EUR (neto). Nuo minėtos datos iki 2020 m. liepos 13 d. ji buvo bedarbė (bedarbio pašalpos negavo), nuo 2020 m. liepos 14 d. iki 2020 m. spalio 1 d. vėl dirbo valytoja už panašų atlyginimą, nuo 2020 m. lapkričio 13 d. iki 2020 m. gruodžio 20 d. gavo bedarbio pašalpą. Nuo 2020 m. gruodžio 17 d. iki 2021 m. balandžio 1 d. DS sutuoktinė dirbo mažai apmokamus darbus. Nuo 2021 m. liepos 1 d. ji vėl dirba pas pirmąjį darbdavį.
- 3 DS su sutuoktine ir sūnumi iš pradžių gyveno nuomojamame bute, kurio nuomą – maždaug 420 EUR per mėnesį – mokėjo sutuoktinė. Nuo 2020 m. rudens sutuoktiniai gyvena atskirai, skyrybų byla dar nagrinėjama. Nuo 2021 m. spalio 25 d. DS gyvena kitame nuomojamame bute, nuo 2021 m. gruodžio mėn. jis nebegali sumokėti nuomos – 380 EUR per mėnesį. DS mažai kuo gali prisidėti prie vaiko išlaikymo. Sutuoktinė pinigų iš savo pajamų jam neduoda.

II. Pagrindai pagal Sąjungos teisę

- 4 1) Sąjungos piliečių direktyva:

„7 straipsnis. Teisė gyventi šalyje ilgiau kaip tris mėnesius

1. Visi Sąjungos piliečiai turi teisę gyventi kitos valstybės narės šalyje ilgiau kaip tris mėnesius, jei jie:

a) yra darbuotojai ar savarankiškai dirbantieji priimančiojoje valstybėje narėje, arba

b) turi pakankamai išteklių sau ir savo šeimos nariams, kad per savo gyvenimo šalyje laikotarpį netaptų našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai[,] ir turi visavertį sveikatos draudimą priimančiojoje valstybėje narėje, arba

c) <...> arba

d) yra Sąjungos pilietis, kuris atitinka a, b arba c punkto reikalavimus, lydintys ar kartu vykstantys šeimos nariai.

2. <...>

24 straipsnis. Vienodas traktavimas [požiūris]

1. Taikant tokias specialiąsias nuostatas, kurios aiškiai numatytos Sutartyje ir antriniuose [antrinės] teisės aktuose, visiems Sąjungos piliečiams, pagal šią direktyvą gyvenantiems priimančiosios valstybės narės teritorijoje, Sutarties taikymo srityje taikomas vienodas traktavimas [požiūris] kaip ir tos valstybės narės piliečiams. Ši teisė suteikiama ir šeimos nariams, kurie nėra valstybės narės piliečiai ir turi teisę gyventi šalyje arba nuolatinio gyvenimo šalyje teisę. <...>“

III. Nacionalinė teisė

5 1) *Allgemeines Sozialversicherungsgesetz* (Bendrasis socialinio draudimo įstatymas)

(ASVG, BGBl 1955/189):

„Teisės į kompensacinį priedą įgijimo sąlygos

292 straipsnis, 1. Jei turinčio teisę gauti pensiją asmens gaunama pensija kartu su jo kitomis grynosiomis pajamomis ir pagal 294 straipsnį įskaitytinomis sumomis nesiekia jam taikomo minimalių pajamų dydžio (293 straipsnis), jis turi teisę gauti kompensacinį priedą prie pensijos pagal šio skirsnio nuostatas, kol teisėtai ir įprastai gyvena nacionalinėje teritorijoje.

2. Nustatant teisę pagal 1 dalį turi būti įskaičiuojamos ir visos bendrame namų ūkyje gyvenančio (-ios) sutuoktinio (-ės) arba registruoto (-os) partnerio (-ės) gryniosios pajamos, atsižvelgiant į 294 straipsnio 4 dalį. <...>“

IV. Šalių argumentai ir prašymai

- 6 2017 m. gruodžio 6 d. DS pateikė atsakovei *Pensionsversicherungsanstalt* (toliau – PVA) prašymą skirti kompensacinį priedą prie pensijos. 2020 m. balandžio 28 d. sprendimu PVA šio prašymo netenkino motyvuodama tuo, jog DS neturi pakankamai išteklių, kad per savo planuojamo gyvenimo Austrijoje laikotarpį jam neprireiktų naudotis nei šalies socialinėmis išmokomis, nei kompensaciniu priedu. Todėl jo gyvenimas šalyje nėra teisėtas.
- 7 Dėl šio sprendimo pateiktame skunde DS prašo pripažinti jam teisės aktuose nustatyto dydžio kompensacinį priedą. DS teigimu, jo gyvenimo šalyje teisėtumą pagrindžia aplinkybė, kad jis tebėra susituokęs ir jo sutuoktinė dirba pagal darbo sutartį. PVA nurodė, jog nėra taip, kad ekonominės veiklos nevykdantis kasatorius finansinių sunkumų patirtų tik laikinai, – dar pagrindžiant jo gyvenamąją vietą Austrijoje buvo galima numatyti, kad jis taps našta šalies socialinės paramos sistemai. Kasatoriaus prašomas kompensacinis priedas daugiau kaip 30 kartų viršytų jo iš Rumunijos gaunamą pensiją, nors jis pats niekada niekaip finansiškai neprisidėjo prie Austrijos socialinės sistemos.

V. Ankstesnis procesas

- 8 Pirmosios instancijos teismas (*Arbeits- und Sozialgericht Wien* – Vienos darbo ir socialinių bylų teismas) netenkino skundo reikalavimo motyvuodamas tuo, kad minimaliam gyvenimo lygiui užtikrinti nepakanka net visų šeimos pajamų, todėl kasatorius šalyje gyvena neteisėtai. Antrosios instancijos teismas (*Oberlandesgericht Wien* – Vienos aukštesnysis apygardos teismas) šį sprendimą patvirtino. Jis rėmėsi teisiniu argumentu, kad pagal Sąjungos piliečių direktyvą ne kiekvienu atveju užtikrinama neribota darbuotojo migranto sutuoktinio galimybė gauti priimančiosios valstybės narės socialines išmokas. Atsižvelgiant į konkrečias šio atvejo aplinkybes, turi būti paneigiama kasatoriaus, kaip sutuoktinio, teisė gyventi šalyje kartu su teise į kompensacinį priedą, nes kitaip tai reikštų akivaizdžiai netinkamą naudojimąsi Austrijos socialinės paramos sistema (piktnaudžiavimą teise). Dėl šio sprendimo DS padavė kasacinį skundą *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas). Jis prašo tenkinti jo skundą. PVA prašo netenkinti kasacinio skundo.

VI. Prejudicinio klausimo pagrindimas

- 9 1. Pagal ASVG 292 straipsnio 1 dalį teisė į kompensacinį priedą siejama su aplinkybe, kad turintis teisę gauti pensiją asmuo „teisėtai ir įprastai gyvena nacionalinėje teritorijoje“. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (toliau – Teisingumo Teismas) Sprendime *Skalka*, C-160/02 (EU:C:2004:269), Austrijoje mokamą kompensacinį priedą kvalifikavo kaip „specialią neįmokinę išmoką“, kaip ji suprantama pagal Reglamento (EB) 883/2004 70 straipsnį (o ne kaip socialinę paramą, t. y. ne kaip „socialinę paramą ir medicininę pagalbą“). Kompensacinis priedas – kaip ir Vokietijoje pagal SGB II (*Sozialgesetzbuch II*, Socialinio kodekso II knyga) („Hartz IV“) mokamos minimalų pragyvenimo lygį garantuojančios pajamos – pagal Reglamento (EB) 883/2004 70 straipsnio 2 dalies

c punktą įtrauktos į šio reglamento X priedą. Vis dėlto, remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencija, aplinkybė, kad išmoka, tokia kaip Austrijoje mokamas kompensacinis priedas, kvalifikuota kaip „speciali neįmokinė išmoka“, kaip ji suprantama pagal Reglamento (EB) 883/2004 70 straipsnį, neeliminuoja galimybės, kad šią išmoką tuo pat metu apimtų ir socialinės išmokos sąvoka, kaip ji suprantama pagal Sąjungos piliečių direktyvą, todėl būtų taikomas šios direktyvos 24 straipsnis (sprendimai *Brey*, C-140/12 [EU:C:2013:565]; *Dano*, C-333/13 [EU:C:2014:2358]; *Alimanovic*, C-67/14 [EU:C:2015:597]; *Garcia-Nieto ir kt.*, C-299/14 [EU:C:2016:114]).

- 10 2. Pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją Sąjungos piliečio statusas turėtų būti valstybių narių piliečių esminis statusas. Todėl kiekvienas Sąjungos pilietis visose situacijose, kurios priklauso Sąjungos teisės taikymo *ratione materiae* sričiai, gali remtis diskriminacijos dėl pilietybės draudimu (SESV 18 straipsnis), kuris sukonkretintas, be kita ko, Reglamento (EB) Nr. 883/2004 4 straipsnyje ir Sąjungos piliečių direktyvos 24 straipsnyje. Šios situacijos apima, pavyzdžiui, naudojimąsi pagal SESV 21 straipsnį suteikta teise laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje, laikantis apribojimų ir sąlygų, nustatytų, be kita ko, Sąjungos piliečių direktyvoje. Kiek tai susiję su teise gyventi priimančiojoje valstybėje narėje, šioje direktyvoje numatyta palaipsniui taikoma sistema, pagal kurią įgyjama teisė nuolat gyventi šalyje (žr. Teisingumo Teismo sprendimo *Ziolkowski ir Szeja*, C-424/10 ir C-425/10 [EU:C:2011:866], 38 punktą; visais šiais aspektais žr. neseniai priimto Teisingumo Teismo sprendimo *Familienkasse Niedersachsen-Bremen*, C-411/20 [EU:C:2022:602], 28 ir paskesnius punktus).
- 11 3. Pirma, pagal Sąjungos piliečių direktyvos 6 straipsnį reikalavimai ar formalumai, taikomi teisei gyventi kitoje šalyje ne ilgiau kaip tris mėnesius, apribojami reikalavimu turėti galiojančią tapatybės kortelę arba pasą. Pagal šios direktyvos 14 straipsnio 1 dalį Sąjungos piliečiai ir jų šeimos nariai turi teisę gyventi šalyje tol, kol netampa nepagrįsta našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai (sprendimo byloje C-411/20 31 punktą). Antra, kalbant apie gyvenimą kitoje šalyje ilgiau kaip tris mėnesius, naudojimąsi teise gyventi šalyje priklauso nuo Sąjungos piliečių direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje nustatytų sąlygų, o pagal šios direktyvos 14 straipsnio 2 dalį Sąjungos piliečiai ir jų šeimos nariai šią teisę turi tol, kol atitinka šias sąlygas. Visų pirma iš Sąjungos piliečių direktyvos 10 konstatuojamosios dalies matyti, kad šiomis sąlygomis, be kita ko, siekiama užkirsti kelią tam, kad tokie asmenys taptų nepagrįsta našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai (sprendimo byloje C-424/10 ir C-425/10 39 punktą; Sprendimo *Jobcenter Krefeld*, C-181/19 [EU:C:2020:794], 66 punktą; Sprendimo *The Department for Communities in Northern Ireland*, C-709/20 [EU:C:2021:602], 76 punktą; kitokia nuomonė pateikta generalinės advokatės T. Čapeta išvados byloje *Chief Appeals Officer ir kt.*, C-488/21 [EU:C:2023:115], 118 ir paskesniuose punktuose). Trečia, bet kuris Sąjungos pilietis, penkerius metus teisėtai (Teisingumo Teismo sprendimas *Czop ir Punakova*, C-147/11 ir C-148/11 [EU:C:2012:538]) nepertraukiamai gyvenęs priimančiojoje valstybėje narėje, įgyja nuolatinio gyvenimo šalyje teisę,

kurią kartą suteikus nebekeliami jokie reikalavimai (žr. Sąjungos piliečių direktyvos 18 konstatuojamąją dalį).

- 12 4.1 Atsižvelgiant į šią jurisprudenciją, kuri – kiek matyti – susijusi su Sąjungos piliečių direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punkte, siejamame su 2 straipsnio 2 punkto c ir d papunkčiais, nurodytais atvejais, *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas) kyla Sąjungos piliečių direktyvos 7 straipsnio 1 dalies, siejamos su 2 straipsnio 2 punkto a papunkčiu, aiškinimo klausimas, kuris turi būti pateiktas Teisingumo Teismui prejudiciniam sprendimui priimti. Dar nagrinėjamoje byloje *Chief Appeals Officer*, C-488/21, taip pat kalbama apie teisę gyventi šalyje, kildinamą iš darbuotojos (Sąjungos piliečių direktyvos 7 straipsnio 1 dalies a punktas) turimos teisės, tik ją reiškia tiesioginė giminaite, esanti aukščiau pagal giminystės liniją (Sąjungos piliečių direktyvos 2 straipsnio 2 punkto d papunktis). Tokiu atveju ir pagal Sąjungos piliečių direktyvos 2 straipsnio 2 punkto d papunkčio formuluotę statusas „šeimos narys“ priklauso nuo to, ar giminaitei suteikiamas išlaikymas (kitais atvejais, ji yra „priklausoma“ nuo darbuotojos migrantės, šiuo klausimu žr. generalinės advokatės T. Čapeta išvados byloje C-488/21 53 punktą, kuriame generalinė advokatė atkreipia dėmesį į šios nuostatos formuluotę įvairiomis kalbomis).
- 13 4.2 Kasatorius pagrįstai nurodė, kad pagal Sąjungos piliečių direktyvos 2 straipsnio 2 punkto a papunkčio ir 7 straipsnio 1 dalies a punkto formuluotę jis, kaip sutuoktinis, neatsižvelgiant į jokiais kitas sąlygas – visų pirma „priklausomumą“ kalbant apie faktinį išlaikymą – laikytinas savo sutuoktinės, kuri kaip darbuotoja migrantė dirba Austrijoje, šeimos nariu (generalinio advokato J. Mazák išvados byloje *Ibrahim ir Secretary of State for the Home Department*, C-310/08 [EU:C:2009:641], 41 punktas). Be to, jei kasatoriui būtų atsisakoma skirti kompensacinį priedą, jo sutuoktinė, kaip darbuotoja migrantė, patektų į mažiau palankią padėtį, palyginti su darbuotoja iš Austrijos, kurios sutuoktinis turi teisę į kompensacinį priedą, o tai galėtų reikšti 2011 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 492/2011 dėl laisvo darbuotojų judėjimo Sąjungoje 7 straipsnio pažeidimą (žr. generalinės advokatės T. Čapeta išvados byloje C-488/21 92 punktą).
- 14 4.3 Kita vertus, Teisingumo Teismas pirmiau minėtoje jurisprudencijoje, remdamasis Sąjungos piliečių direktyvos 10 konstatuojamąja dalimi, kriterijų, pagal kurį asmenys negali tapti nepagrįsta našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai, taikė ir dėl gyvenimo kitoje šalyje ilgiau kaip tris mėnesius ir tik bendrai rėmėsi „Sąjungos piliečių direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje“ nustatytais sąlygomis (Sprendimo *Dano*, C-333/13, 71 punktas). Pagrindinis Sąjungos piliečių direktyvos tikslas – skatinti laisvą Sąjungos piliečių judėjimą; kiti ja siejami tikslai – Sąjungos piliečio šeimos gyvenimo apsaugos ir jo šeimos integracijos priimančiojoje valstybėje narėje – yra (tik) antraeiliai (Sprendimo *Belgijos valstybė*, C-930/19 [EU:C:2021:657], 82 punktas). Šiaip jau ir kasatorius, kaip nedirbantis Sąjungos pilietis, turėtų – atsižvelgiant į pagrindinį Sąjungos piliečių direktyvos tikslą – remtis pirmine teise gyventi šalyje pagal Sąjungos piliečių direktyvos 7 straipsnio 1 dalies b punktą. Vis dėlto šiuo atveju dėl neginčijamo fakto, kad kasatorius neturi pakankamai išteklių, tokia Sąjungos

teisėje numatyta teisė gyventi šalyje nebūtų suteikiama. Tokiomis aplinkybėmis kyla klausimas, ar kasatorius tokioje situacijoje gali remtis tik iš sutuoktinės turimos teisės kildinama teise gyventi šalyje kaip šeimos narys, nors, kaip konstatuota, net ir skaičiuojant visos šeimos pajamas neturi pakankamai išteklių. Jei į šį klausimą būtų atsakyta teigiamai, būtų pagrįstas priekaištas, kad Sąjungos pilietis tokioje kaip kasatoriaus situacijoje, gyvenęs kitoje šalyje ne trumpiau kaip tris mėnesius ir ne ilgiau kaip penkerius metus, būtų traktuojamas taip, lyg būtų įgijęs teisę nuolat gyventi šalyje. Visgi dėl to, *Oberster Gerichtshof* (Aukščiausiasis Teismas) manymu, tai būtų nesuderinama su nurodyta Teisingumo Teismo jurisprudencija, pagal kurią iš kiekvieno Sąjungos piliečio migranto reikalaujama, kad jis netaptų nepagrįsta našta priimančiosios valstybės narės socialinei sistemai (žr. Direktyvos 2004/38/EB 10 ir 16 konstatuojamąsias dalis).

VII. Bylos nagrinėjimo sustabdymas

15 <...>

Oberster Gerichtshof
Viena, 2023 m. gegužės 16 d.

<...>